

στάθηκε, μᾶς εὐεργέτησε· και πάνω ἀπ' ὅλα μετάγγιζε, σὲ ὅλους ὅσοι τὸν γνωρίζαμε και εἶχαμε τὴν τύχη νὰ μοιραζόμαστε τοὺς θησαυροὺς του, μᾶς μετάγγιζε, σχεδὸν καθημερινά –πιστέψτε με, δὲν ὑπερβάλλω– τὸν ἐνθουσιασμό του, τὴ διαύγειά του και πάνω ἀπ' ὅλα τὴν διανοητικὴ του περιέργεια. Δὲν ἔχω γνωρίσει ἄλλον ἄνθρωπο ποὺ νὰ ἔπασχε τόσο πολὺ, και τόσο εὐφρόσυνα, ἀπὸ τὴ δίψα τῆς μάθησης, ἀπὸ τὴ λαχτάρα τῆς γνώσης. Καὶ ἡ δίψα αὐτὴ ἦταν μεταδοτικὴ· ἦταν ἴσως ἡ πολυτιμότερη παρακαταθήκη του ὡς δασκάλου.

Θυμούμαστε ὅλοι τὴν ἔκφρασή του ὅταν διατύπωνε μιὰ νέα ἰδέα, ἕνα ἐρώτημα, μιὰ σωκρατικὴ ὑπόψια: ἕνα πονηρὸ μείδιμα στὴν ἀρχή, ποὺ σὲ καθιστοῦσε αὐτομάτως συνένοχο τῆς ἰδέας, κι ἔπειτα ἕνα πλατὺ χαμόγελο παιδικοῦ θριάμβου, σὰν νὰ εἶχε κατορθώσει μιὰ ἀκόμη σκανδαλιὰ εἰς βάρος τῆς ἄγνοιας, τῆς παρακατάληψης, τῆς δεισιδαιμονίας και τῆς ναρκωτικῆς συνήθειας, οἱ ὁποῖες κατατρύχουν πάντα ὄχι

μόνον τὴν καθημερινὴ ζωὴ ἀλλὰ και τὴν ἐπισημὴ μας. Ἔνιωθε ὅτι εἶχε ἀνάψει ἕνα ἀκόμη φωτάκι γιὰ τὴ μεγάλη φωταψία ποὺ προσδοκοῦσε· ἀλλὰ γνωρίζε, ρεαλιστὴς καθὼς ἦταν, ὅτι ἡ φωταψία αὐτὴ δὲν θὰ πραγματοποιοῦταν ποτὲ ὀριστικὰ και τελεισίδικα, γιὰτὶ ὁ διανοητικὸς ἀγὼνας κατὰ τῆς ἄγνοιας δὲν τελειώνει ποτέ. Ὅσοι τὸν ζήσαμε ἀπὸ κοντὰ τὴν τελευταία και ἴσως τὴν πιὸ κάρπιμη περίοδο τῆς ζωῆς του, μετὰ τὴ συνταξιοδότησή του, θυμούμαστε πάλι τὰ πρωινὰ –συνήθως– τηλεφωνήματά του, ὅταν μιὰ καινούργια ἰδέα, πρωινῆς κοπῆς και αὐτὴ, μιὰ καινούργια ἀνακάλυψη ἀπὸ τὸν κόσμο τῆς ἑλληνικῆς παιδείας, ἔπρεπε ὀπωσδήποτε νὰ βρεῖ κοινὸν, νὰ ἀκουστεῖ, νὰ διατυπωθεῖ, νὰ γίνεῖ λόγος, συνήθως ἐρωτηματικὸς. Καὶ τότε, ὅταν εἰσέπραττε τὸ θαυμασμὸ τοῦ ἀναυδοῦ, κατὰ κανόνα, συνομιλητὴ του,

καμάρωνε – σὰν παιδι και πάλι.

Ὁ Ἄλκης Ἀγγέλου ὑπῆρξε μοναχικὸς στὴ δουλειά του, ὅπως ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τοῦ γραφείου· ἴσως και λίγο ἀπομονωμένος. Ἡ δουλειά του ὅμως, ποὺ τὴν πρόσεχε και τὴν ἀγαποῦσε, ἀπευθυνόταν στὴ συλλογικὴ ἐμπειρία· ἦταν βαθιὰ ριζωμένη στὴν ἱστορία και τὴν κοινωνία. Διάβαζε ἀκατάπαυστα, διάβαζε πάντα κόβοντας δρόμο μέσα ἀπὸ τὸ σκοτάδι· κι εἶχε κατορθώσει, τὰ τελευταία χρόνια, νὰ κάνει πράξη ζωῆς τὸ λατινικὸ ρητὸ ποὺ τόσο ἀγαποῦσε: nulla dies sine linea – νὰ μὴν περνᾶ οὔτε μέρα ποὺ νὰ μὴν γράψει μιὰν ἀράδα.

Ἀγαποῦσε ἐπίσης μιὰ φράση ἀπὸ τὸ Χρονικὸ τοῦ Μανασσῆ. Πιστεύω ὅτι τὴν εἶχε κάνει σκοπὸ τῆς ζωῆς του, γι' αὐτὸ και τοῦ ἀνήκει, δικαιωματικά: Καὶ γίνεται σοὶ τῆς ζωῆς ἅπας ὁ χρόνος λόγος.

Ὁ Ἄλκης Ἀγγέλου κατόρθωσε νὰ κάνει τὸν χρόνο τῆς ζωῆς του λόγο – λόγος ζεῖδωρο πρὸς ὅλους ἐμᾶς. Καὶ ἔφυγε ὅπως ἀκριβῶς ἤθελε, στὴν πνευματικὴ ἀκμὴ του: διαβάζοντας, γράφοντας, συζητώντας και σχεδιάζοντας νέα βιβλία, νέα σεμινάρια, νέες ἰδέες. Ἡ εὐγνωμοσύνη μας ἄς τὸν συνοδεύσει στὴν τελευταία του κατοικία. Τώρα ποὺ οἱ δικοὶ μας μικροὶ και ἀνήμποροι ἐνθουσιασμοὶ ἔχασαν πια τὸ δάσκαλό τους, ἄς μείνει ὁ δικὸς του ἐνθουσιασμὸς ὑπόδειγμα γιὰ ὅσους θελήσουν νὰ ταξιδέψουν ἐνάρετα και μὲ πάθος μέσα στὴ γνώση.

Καλὸ ταξίδι, κύριε Ἄλκη.

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΚΑΨΑΛΗΣ

Αποχαιρετισμοί

ΜΕ ΤΟΝ ΑΙΦΝΙΔΙΟ θάνατο του Ἀλκη Ἀγγέλου οἱ συνάδελφοι και οἱ φίλοι του ἔγιναν φτωχότεροι: οἱ συνάδελφοι του ἔχασαν ἕναν ακούραστο ομότεχνο, πραγματικὰ χαλκέντερο και θαρραλέο, ποὺ ἐβλεπε τα θέματά του με συνδυαστικὴ προέκταση και τολμηρὴ ἀποψη, και τα ἐξέθετε στο κοινὸ με τὴν ἀνεση και τὸ ὕφος του προφορικοῦ λόγου. Θα ἔλεγα συνομιλοῦσε με τὸν ακροατὴ ἢ τὸν ἀναγνώστη του με θερμὴ αμεσότητα.

Οἱ φίλοι του ἔχασαν ὅ,τι πιο τίμιο – τὴ μορφὴ του: θέλω νὰ πω τὸ χιούμορ του, τὸ γέλιο του, τὴ ζωηρὴ παρουσία του, τὴν ευγένεια και τὴ δροσιὰ τῆς σκέψης του. Ἀλλὰ τέτοιες ὥρες, ἀγαπητὴ φίλε, τί νόημα ἔχουν τα λόγια, ὅπως εἶπε και ὁ ποιητὴς...

Προτιμῶ νὰ σε ἀποχαιρετήσω με τὸ βυζαντινὸ ἐπιτύμβιο ποὺ μνημόνευε ὁ δάσκαλός μας Ν. Α. Βέης:

Χρηστέ και ἀλυπε, χαίρει!

Ὅσο γιὰ μας και τὴν ἀπαρηγόρητη Ἀλίκη σου – τὸ εἶπε ὁ ἄλλος ποιητὴς:

Δάκρυα ... οδύνη...

ἡμῖν τοῖς φίλοις πένθος...

και πένθος βαρὺ...

ΓΙΩΡΓΟΣ Γ. ΑΛΙΣΑΝΔΡΑΤΟΣ

Αγαπημένε μου Δάσκαλε,

ΤΟ ΒΡΑΔΥ ποὺ ἀκουσα τὸ θλιβερὸ νέο, αἰσθάνθηκα τὴν ἀνάγκη νὰ ανοίξω κάποιον βιβλίο σου, ὅπως ἔκανα και ἄλλες φορές ποὺ δὲν μπορούσα νὰ ἐπικοινωνήσω ζωντανὰ μαζί σου. Ἀρχισα νὰ διαβάζω κάτι γιὰ τοὺς ἀγαπημένους σου λογίους. Καὶ αἰσθάνθηκα ἄλλη μιὰ φορὰ μέσα ἀπὸ τὸν λογο σου, τὸν τόσο ουσιαστικὸ και ἀμεσο και ζωντανό, σὰν νὰ ζω λίγο ἀπὸ τὸν αγώνα και τὴ λαχτάρα τῶν λογίων, ποὺ ἦταν και δικὴ σου λαχτάρα: νὰ καταλάβουν και νὰ φωτίσουν τὴν ταυτότητα και τὴ γλώσσα του Νέου Ἑλληνισμοῦ.

Στο νοῦ μου σε ξαναεἶδα τότε στὴν τάξη, στὴν ἔκτη γυμνασίου, πρὶν 35 χρόνια. Μας ἔλεγες γιὰ τὸν Κοραῖ, τὸν Ευγένιο Βούλγαρη, τὸν Ἰώσηπο Μοισιόδακα. Τα περισσότερα δὲν τα θυμάμαι πια. Θυμάμαι ὅμως, σὰν νὰ ἦταν σήμερα, τι μας ἔλεγες: γιὰ τὸ πὼς ἔπρεπε νὰ δουλεύουμε και νὰ σκεφτόμαστε, ποὺ δὲν ἦταν τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὸ πὼς δούλευες και σκεφτόσουν εσύ, ὅλη τὴ ζωὴ σου. Θα σκέφτεστε πάντα, ἔλεγες, χωρὶς ἰδεολογικὲς ἢ ἄλλες προκαταλήψεις, χωρὶς προκαθορισμένες ἐρμηνείες, χωρὶς πέδες νὰ περιορίζουν τὴ σκέψη σας. Μας μάθαινες πὼς νὰ συγκεντρώνουμε πρῶτα με προσοχὴ και χωρὶς ἀποκλεισμούς τα δεδομένα, πὼς νὰ ἀραδιάζουμε μετὰ, με ψυχραμία και νηφαλιότητα τα ἀποδεικτικὰ ἐπιχειρήματα.

Γιὰ νὰ καταλήξουμε σε σωστὰ συμπεράσματα, ἐγγραφες, δὲν πρέπει νὰ ξεκινᾶμε ἀπὸ τὸ «δέον», ἀλλὰ ἀπὸ τὸν ἐλεγχὸ και μόνο τῶν πραγματικῶν στοιχείων, με μέθοδο τὴν ἐπαγωγὴ, και με συνεχὴ ἐπιμονὴ νὰ σταθούμε μακριὰ ἀπὸ κάθε λογῆς σχήματα ποὺ απλῶς τρέφουν και περιποιούνται τις ἀνθρώπινες ἀδυναμίες μας. Καὶ θυμάμαι πὼς ἤσουν πάντα ἔτοιμος νὰ βοηθήσεις τοὺς μαθητὲς σου με κάθε τρόπο και σε κάθε πρόβλημά τους, και νὰ τοὺς δώσεις πολὺτιμες συμβουλές και λύσεις, ὅπως καλὰ γνωρίζω ἀπὸ προσωπικὴ πείρα.

Ἡ τελευταία μας συνομιλία ἦταν μιὰ Κυριακὴ λίγο πρὶν τὸ Πάσχα, ποὺ με πῆρες τὴλέφωνο πρῶι-πρῶι, ὅπως ἦταν τὸ συνήθειό σου, γιὰ νὰ με ρωτήσεις γιὰ κάτι ποὺ μόλις εἶχες διαβάσει, γιὰ ἕνα μαθηματικὸ θεώρημα στὴ θεωρία τῶν παιγνίων και πὼς εφαρμόζεται σε ζητήματα τῆς οικονομίας. Σκεφτόμουν μετὰ ὅτι ἦταν και αὐτὸ χαρακτηριστικὸ τῆς προσωπικότητάς σου και τῆς δουλειάς σου.

Η περιέργειά σου να θέλεις να μαθαίνεις πάντα νέα πράγματα, η ικανότητά σου να θέτεις διαρκώς νέα, αναπάντεχα, και εκ των υστέρων τόσο φυσιολογικά, ερωτήματα, να διατυπώνεις θαυμάσια προβλήματα έξω από την πεπατημένη, την παραδεγμένη ρουτίνα της επιστήμης. Ίσως όμως, σκέφτομαι τώρα, ο δάσκαλος να απέβλεπε επίσης να ξυπνήσει τον μαθητή, να τον βάλει να σκεφτεί για σοβαρά θέματα, όσο είναι καιρός.

Αντίο Δάσκαλε. Εμείς όσοι είχαμε την τύχη να είμαστε μαθητές σου, δεν θα σε ξεχάσουμε ποτέ. Πρέπει να είσαι ευχαριστημένος. Έχοντας στήριγμα τη γυναίκα σου, στην πλούσια ζωή σου βίωσες ένα ρητό, που έλεγες και ξανάλεγες, και που αξίζει να το θυμηθούμε πάλι σήμερα, αλλάζοντας, δυστυχώς τον χρόνο:

Εγένετό σοι της ζωής άπας ο χρόνος λόγος.

B. A. ΔΟΥΓΛΑΣ

ΕΚ ΜΕΡΟΥΣ του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών έρχομαι σήμερα να αποχαιρετήσω τον Άλκη Αγγέλου, μια προσωπικότητα με πολύπλευρη δράση και έργο, τις διάφορες πλευρές των οποίων άλλοι αρμοδιότεροι από μένα θα αναφέρουν. Εγώ θα ήθελα να μιλήσω για τον Άλκη Αγγέλου ως πρώτο Διευθυντή του ΙΚΥ και ως φίλο.

Ο Άλκης Αγγέλου υπήρξε ο πρώτος Διευθυντής του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών. Ήταν το δεξί χέρι του Κ. Θ. Δημαρά και των πρώτων Διοικητικών Συμβουλίων του Ιδρύματος που απαρτίζονταν από κορυφαίους πνευματικούς ανθρώπους. Μαζί με αυτούς ο Άλκης Αγγέλου συντέλεσε σημαντικά στον σχεδιασμό της πολιτικής του Ιδρύματος κατά τα πρώτα δύσκολα και κρίσιμα χρόνια

Εγώ τον γνώρισα ένα πρωινό τον Σεπτέμβρη του 1958, όταν, έχοντας λάβει μια υποτροφία για μεταπτυχιακές σπουδές εξωτερικού, πέρασα να αποχαιρετήσω τον Κ. Θ. Δημαρά, πριν αναχωρήσω για το Μόναχο. Η επαφή μας ήταν απλά υπηρεσιακή τότε. Στενότερη έγινε αρκετά χρόνια αργότερα, τότε που ο Άλκης Αγγέλου, διωγμένος από το δικτατορικό καθεστώς της 21ης Απριλίου, δίδασκε Νεοελληνική Λογοτεχνία στο Κολλεγιακό Τμήμα του Degee-Pierce College, όπου δίδασκε και η σύζυγός μου και η οικογενειακή πια γνωριμία μας εξελίχθηκε σε στενή φιλία.

Πολλές φορές είχα τη χαρά να μετέχω σε φιλικές συγκεντρώσεις στο σπίτι του Άλκη και της Αλίκης Αγγέλου. Τον θυμάμαι πάντα ψηλό και λεβέντη, να στέκεται ανάμεσα στους καλεσμένους του, με τα φωτεινά του μάτια και το ελαφρά ειρωνικό του χαμόγελο, να αφηγείται ιστορίες, να μιλά για μια καινούργια μελέτη, ένα βιβλίο, το τελευταίο ανέκδοτο.

Τα χρόνια κατά τα οποία άσκούσα τα καθήκοντα του Προέδρου του Διοικητικού Συμβουλίου του ΙΚΥ, ο Άλκης πάντα ενδιαφερόταν και με ρωτούσε για τα νέα του Ιδρύματος. Και όταν το 1996 γιορτάσαμε τα 45χρονα της λειτουργίας του, τον κάλεσα να μιλήσει στην εκδήλωση που κάναμε. Αρχικά αρνήθηκε επειδή την ημέρα εκείνη είχε μια υποχρέωση στην Κρήτη, μετά όμως μου τηλεφώνησε ότι άλλαξε τα σχέδιά του και θα ερχόταν. Μιλώντας στην εκδήλωση τόνισε ότι το ΙΚΥ οφείλει την επιτυχία του σε τρεις παράγοντες: στο δημιουργικό πνεύμα του Κ. Θ. Δημαρά, που από πολλά χρόνια πριν είχε έτοιμο το σχέδιο ίδρυσης και λειτουργίας του, στην πολιτική βούληση του Γεωργίου Παπανδρέου, που πραγματοποίησε το σχέδιο αυτό και με πολλούς τρόπους ενίσχυσε το ίδρυμα, και στην αποδοχή και υποστήριξη του από τον επιστημονικό κόσμο της χώρας.

Θα πρόσθετα και ένα τέταρτο παράγοντα: την άοκνη και ενθουσιώδη προσπάθεια και εργασία των πρώτων στελεχών του ΙΚΥ, ανάμεσα στους οποίους κορυφαίος ήταν ο Άλκης Αγγέλου.

Εκπληρώνοντας το τιμητικότερο αλλά και οδυνηρότερο καθήκον μου ως Προέδρου του ΙΚΥ, απευθύνω τον τελευταίο χαιρετισμό στον Άλκη Αγγέλου, τον συνάδελφο και αγαπημένο φίλο. Ας είναι ελαφρύ το χόμα που θα τον σκεπάσει.

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΣΠΙΝΕΛΛΗΣ

ΣΕ ένα βιογραφικό λεξικό των ελλήνων διανοητών του 20ού αιώνα, ο Άλκης Αγγέλου θα ήταν από τους πρώτους που θα καταχωρίζαμε σε αυτό. Δικαιωματικά εξάλλον, γιατί και το επίθετο και το όνομά του αρχίζουν από το πρώτο γράμμα της αλφαβήτου. Ήταν Άλφα-Άλφα, όπως του άρεσε να χαριτολογεί.

Η γέννησή του προσδιορίστηκε από δύο επαναστάσεις: την επέτειο της εθνικής επανάστασης του 1821, στις 25 Μαρτίου και τη χρονιά της σοσιαλιστικής επανάστασης του 1917. Ένας συμβολικός προσδιορισμός για έναν προπολεμικό νέο, που είδε και κατανόησε ένα μεγάλο κομμάτι της νεώτερης ιστορίας της Ελλάδας: τους διανοούμενους της γενιάς του '30, την Αθήνα του αστικού νοικοκυριού, τη φύση και τα ιστορικά μνημεία της ελληνικής επαρχίας στις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες. Αυτό το κομμάτι της ελληνικής ιστορίας το προσέγγισε με διαύγεια και οξύνια, ξεπερνώντας κάθε γραφικότητα και εντάσσοντας τις προσωπικές εμπειρίες σε ένα επίπεδο επιστημονικού συλλογισμού. Με πολλαπλά εφόδια δραστηριοποιήθηκε στο χώρο της ιστορικής έρευνας, της εκπαίδευσης και των εκδόσεων. Ο Άλκης Αγγέλου ήταν από τους πρωτεργάτες του Κέντρου Νεοελ-

ληνικών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών από την ίδρυσή του το 1960. Εκεί με την ομάδα του Κ.Θ. Δημαρά χάραξαν ερευνητικά πεδία για τις νεοελληνικές σπουδές. Εκεί τον γνώρισα 20 χρόνια αργότερα για να αποκτήσουμε στενή συνεργασία τα τελευταία χρόνια.

Ο Άλκης Αγγέλου δεν είχε γιατί δεν θέλησε να έχει μαθητές, έξω από τα εκπαιδευτικά έδρανα, ήθελε να έχει μόνο συνομιλητές. Εξάλλον μαθητές, όπως έλεγε ο ίδιος, δεν μπορείς να έχεις παρά δύο ή τρεις για να τους ποδηγετείς σωστά και η σχέση μαθητείας εμπειρείχε την έννοια της υποταγής. Έννοια που την άφηνε παγερά αδιάφορο. Οι συνομιλητές του ήταν παρελθουσών γενεών, όπως ο Κ.Θ. Δημαράς, είτε κάποιος της γενιάς του πανεπιστημιακού, είτε νεότεροι του ποικίλων ιδεολογικών και μεθοδολογικών τάσεων.

Οι κύριοι συνομιλητές του όμως, ήσαν τα κείμενα και οι λόγιοι του 18ου και του 19ου αιώνα. Ανάγλυφο είναι το παράδειγμα από τον διάλογο που είχε στήσει με τον Καισάριο Δαπόντε (1713-1784) στην έκδοση της ΝΕΒ-ΕΣΤΙΑ, Αθήνα 1997. Ρωτάει ο Α.Α., «...Όταν αποφαίνομαι, πως ένας λόγιος με προβληματίζει, δεν σημαίνει ότι δυσκολεύομαι να κατανοήσω τον λόγο του και τα έργα του, δυσκολεύομαι να τον τοποθετήσω στην εποχή του, και ακριβέστερα, να τον συσχετίσω με τους συνανθρώπους του και με τις ιδέες τους» και απαντάει ο Κ.Δ., «Και πάλι θα σου απαντήσω, πως δυσκολεύομαι –εγώ τώρα– να σε καταλάβω. Αν ήμουν, δηλαδή, ένας ερημίτης, που πέρασε τη ζωή μακριά από την κοινωνία των ανθρώπων και φυσικά και από τα προβλήματά τους, αυτό το καταλαβαίνω. Όμως, όπως, πολύ καλά γνωρίζεις, ανά-

λωσα τα καλύτερα χρόνια της ζωής μου μέσα στην τύρβη των μεγάλων κέντρων της εποχής με την συναναστροφή κάθε λογής ανθρώπων. Κι όταν πια κουράστηκα, τότε αποφάσισα να αποσυρθώ και να ασχοληθώ αποκλειστικά και μόνο με το εργόχειρό μου, δηλαδή τα γραψίματά μου...».

Παράλληλα με τις συνομιλίες με τους συγχρόνους του, η μεγάλη του έννοια και ευχαριστήσή του ήταν η τέρψη του αναγνώστη. Μια εμπειρία που ο ίδιος απολάμβανε σε απόλυτο βαθμό. Μια φροντισμένη έκδοση της Θείας Κωμωδίας του Δάντη και μια έξυπνη μελέτη για τον Καζανόβα τον ενθουσίαζαν και του χάριζαν ώρες απόλαυσης. Αυτή την απόλαυση που γεύεται κάποιος, όταν ξετυλίγει σιγά-σιγά το νήμα της σκέψης κάποιου άλλου διανοητή. Αυτή την απόλαυση θέλησε να την προσφέρει στους αναγνώστες των κειμένων του για τον διαφωτισμό, για το 1821 και τους μύθους του, για τον Ροΐδη και τον Βικέλα. Ο ίδιος έγραφε το 1995 σε ένα κείμενό του με τίτλο «Από αναγνώστη σε αναγνώστη»: «Προσωπικά οφείλω να ομολογήσω, έτσι που έχω περάσει από καιρό και στην άλλη πλευρά του λόφου, βρίσκομαι δηλαδή και πιο κοντά στον αναγνώστη, αισθάνομαι δικαιωμένος ως ερευνητής. Νιώθω, δηλαδή, πως αφού τελικός αποδέκτης του δημιουργού είναι το κοινό, και πως αφού ένα δημιουργήμα αρχίζει να αποκτά οντότητα μόνον από την στιγμή που θα λειτουργήσει κοινωνικά, δεν είναι δυνατόν πλέον να θέσω παρωπίδες στην έρευνά μου».

ΜΑΡΙΑ ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΧΑΤΖΗΩΑΝΝΟΥ

